

ART BASEL 2015

GHEORGHE MÂNDRESCU*

Un bun și vechi prieten, elvețian, m-a invitat să văd Art Basel 2015 în ziua de 17 iunie (prima din cele trei deschise publicului) și să intru în imensul șir de vizitatori care putea să vadă grandioasa desfășurare de oferte reunite la târgul celor mai importante galerii de artă din lume. Nu era o expoziție cu o temă, cum corect erai avizat de la intrare, ci era Art Unlimited 2015.

Am scris aceste rânduri în dimineața zilei următoare copleșit de impresiile adunate în multele ore trăite în labirintul compartimentărilor din cuprinzătoarea hală ridicată în centrul orașului, după modelul spațiilor industriale mult răspândite astăzi. Comentariul se referă la panorama unei realități artistice dificil de urmărit prin amploarea sa. Peste opinii surprinzătoare despre secvențe adesea șocante, provocatoare, plutește dominatoare obsesia urmăririi disecărilor, a unei repetabilități impusă de patima modelului epidemiei de publicitate, strecurând printre geometrizări și exerciții de culoare ceea ce poate servi, psihologic, o lume cercetată de echipe și în laboratoare sofisticate destinate a găsi ungherele ascunse ale indivizilor și mulțimilor spre a putea să fie exploatate mai eficace. Într-o asemenea expoziție unde vorba românului, a tunat și a adunat de toate pentru toți, aproape nimic nu te îndeamnă să te oprești la nume, la autori. Amatorul și colecționarul de artă de astăzi pare a fi total diferit de cel de la începutul secolului XX. Toți sunt sclavii tehnologiilor, materialelor noi, efectelor surprinzătoare, îmbârligăturilor neașteptate, cât mai neașteptate, patronate adesea decisiv de soluția calculatorului.

Într-un moment de respiro, scriind aceste rânduri, am căutat în biblioteca prietenului Seppi, bogată în a ilustra panorama artistică a ultimului secol, deci am căutat un reper al anilor trecuți și ochii mi-au căzut pe un catalog de expoziție: **Francis Bacon und die Bildtradition-Tizian, Velasquez, Rembrandt, Goya, Van Gogh, Picasso**, Kunsthistorisches Museum, Wien 2004, și nu întâmplător, căci în panorama de la Basel erau și frecvente coborâri în adâncuri tenebroase, exercițiu devenit manierist în ultimele decenii, relevând „plăcerea” cercetării mizeriei fără limite ca un fel de purgatoriu impus în acel „gunoi uman” cum preciza titlul uneia dintre lucrările

---

* Conferențiar universitar. Departamentul de Istorie Medievală, Premodernă și Istoria Artei, Facultatea de Istorie și Filozofie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, isir.cluj@gmail.com

expuse la Art Basel. Lumea căutărilor lui Francis Bacon a lăsat și ea rădăcini pe același drum. Obosisem în acel periplu și mă întrebam: până când mizăm pe coborâre în adâncuri? până unde? Poarta deschisă acum mii de ani la Lascaux și Altamira spre frumos și ideal a sărit din țâțâni și azi trebuie (parcă așa ni se spune) să trecem mai adesea prin porțile întunericii descifrând mesajul său prin instalații și decorativism facil.

Dar să nu mă rezum doar la atât. Imensa reunire de ofertă artistică nu s-ar zice că era lipsită de inventivitate urmând asemenea unei pelicule de film cadru după cadru, numeroase curiozități. Producții industriale, precum zeci de oale plasate pe un imens fundal, sau nenumărate ecrane de televizor cu proiecții țâșnind din întuneric, reluate obsedant, reflectă tirania axată pe noutatea efectelor tehnice și materiale. Lipsește ceva ce este dincolo de aceste jucării moderne produse ale revoluțiilor industrială și tehnologică.

Și totuși tot la Basel, într-o altă zi m-am simțit eliberat de apăsătoarea tutelă a temei mecaniciste, industriale, când m-am bucurat de inteligența și inventivitatea tehnică a geniului artistic în muzeul dedicat lui Tinguely. Este o expoziție în care zâmbești și te bucuri de frumusețea deloc apăsătoare pe care descoperirile lumii tehnice ne-au oferit-o mai la începuturi. Lumea avea atunci și alte reperi, încă nezdrobite. Gustul pe care îl simțeai la ieșirea din Art Basel 2015 era diferit. Se cerea o clarificare pentru a face un pas înainte.

Un spirit mai liber, variat, cu evident mult mai multă bucurie a creației l-am găsit la **Liste**. Ce este **Liste** ? este tot un târg de artă organizat concomitent și în paralel cu Art Basel și care există de douăzeci de ani, găzduit tot câteva zile în fabrica de bere Warteck care-și golește spațiile și-l oferă celor ce nu au loc la Art Basel. Condiția este să fie tineri, până la patruzeci de ani. În încăperile mici ale unei construcții de la jumătatea secolului al XIX-lea expozițiile restrânse de artist oferă o mare diversitate nefiind limitate de dominantele de la Art Basel. La Liste nu se vrea a se face concurență celor de la Art Basel. Cum spunea într-un interviu din 2013 Peter Bläuer, entuziastul director de la Liste, „... la Warteck se află sora mai mică a lui Art Basel, o surprindere sinceră a spiritului timpului”. Este încurajator că tinerii artiști de la Liste au un drum mai detașat. Este o șansă pentru diversificarea în viitor a ceea ce se va expune la Art Basel. Va conta și contribuția alegerii galeriștilor ca și evoluția culturală a publicului.

Vizita la Art Basel 2015 mi-a prilejuit întâlnirea și cu opera artistului român Mircea Cantor care pe un cadru gigantic 400×900 cm a expus **Anthroposynaptic 2015 - Embroidery on traditional Romanian male and female shirts 50 elements**. Atrăgea atenția prin dimensiune și decorativism. Când am văzut cele cincizeci de cămăși țărănești încorsetate printr-o funie răsucită suprapusă, am zăbovit spre a

încerca o lămurire pentru o primă senzație șocantă. Știind cât de greu se mai găsesc aceste cămăși în lumea satelor românești de astăzi, m-am gândit la efortul artistului de ale aduna singur sau prin misiți, la cei care s-au lepădat de ele și la zelul achizitorilor. Dacă aceștia din urmă apreciau valoarea sau nu, contează mai puțin. În schimb artistul este cert că a mizat pe unicitatea lor pentru a da cât mai mult sens, susținere, "instalației" sale. Pentru majoritatea străinilor prezenți în hală, dincolo de ideea reunirii artistului, altfel interesantă, lucrarea nu putea spune mai mult. De departe bieteile cămăși nu rămân decât niște bucăți de pânză mototolite, suport al unei "savante" și unice imaginații jucăușe de autor. De aproape însă, pentru cine are ochi și suflet ele au un mesaj profund, nedemn subordonat. Nu de puține ori în istoria noastră acest mesaj ori nu a fost perceput, ori nu a fost respectat cum se cuvine.

Încearcă să spună mai mult, un text alăturat pus pe o pagină de Mihnea Mircan. Și cum se întâmplă adesea, se fac comentarii care încearcă să îmbogățească mesajul strict plastic și care nu spun mare lucru, ci îmbracă totul într-o aură misterioasă. Se exagerează conexiuni se subliniază angoasa în care trăim și pe care opera ar prezenta-o.

Pentru mine a fost tulburătoare de la început ideea folosirii masive a unor elemente de patrimoniu național românesc, pe cale de dispariție, ce ar putea fi conservate într-un muzeu etnografic și expuse în cadrul unor teme ilustrând complex epoci și istorie a creației populare, decât să fie subordonate inventivității unui artist contemporan, român și el, preocupat de a stârni curiozitate prin originalitatea ideii sale. Nu aș zice că m-am simțit chiar mândru de cele văzute.

